

СТРАТЕГІЯ, ЗМІСТ ТА НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ З ВИЩОЮ ТЕХНІЧНОЮ ОСВІТОЮ

УДК 378, 808.5

О. Б. Залюбівська¹

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ РИТОРИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ТЕХНІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ

¹Вінницький національний технічний університет

Визначено й обґрунтовано педагогічні умови формування риторичної культури майбутніх викладачів технічних університетів (спрямованість процесу формування риторичної культури магістрантів та аспірантів на майбутню науково-педагогічну діяльність; застосування інтерактивної педагогічної технології формування риторичної культури магістрантів (аспірантів) в межах навчального курсу риторики; упровадження дистанційного навчання риторики; інтеграція змісту гуманітарних дисциплін і позанавчальних заходів у технічному університеті з метою створення навчального риторичного середовища). Подано методичні рекомендації щодо їх реалізації.

Ключові слова: педагогічні умови, формування, риторична культура викладача технічного університету, інтеграція навчання, дистанційне навчання, навчальне риторичне середовище, методика.

Вступ

Невід'ємною ознакою професіоналізму педагога є його риторична культура (РК). Важливого значення РК набуває в системі педагогічних якостей викладачів технічних університетів. Її проявами є не лише навички ефективного спілкування, текстотворення, але й гуманістична спрямованість педагога, гуманітарно-інженерне мислення, пріоритетами якого є гуманістична цінність інновацій технічного прогресу, цінність людської особистості, цінність діалогу. Але за всієї очевидності педагогічного значення РК, впровадження риторики в систему підготовки майбутніх викладачів технічних університетів відбувається повільно й несистемно. У вітчизняній риторичній донині відсутня цілісна концепція формування РК майбутніх фахівців; окремої уваги потребує дослідження педагогічних умов формування риторичної культури майбутніх викладачів технічних ВНЗ та їх реалізації.

Метою статті є визначення й обґрунтування педагогічних умов формування РК майбутніх викладачів технічних університетів і методики їх реалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Обґрунтування педагогічних умов формування РК майбутніх педагогів здійснено в дослідженнях Л. Аксьонової, Л. Анісарової, Я. Білоусової, Т. Габдурахімової, Н. Голуб, Л. Горобець, А. Первушиної, В. Тарасової, Л. Ткаченко та ін. Дослідники виділяють як загальні, так і відмінні педагогічні умови цього процесу. Відмінності пов'язані з особливостями майбутньої професії студентів (учитель, соціальний педагог, викладач вищої школи та ін.), з баченням педагогічного процесу, сутності та змісту риторики, РК та іншими чинниками. За результатами аналізу джерельної бази ми узагальнили пропонувані науковцями педагогічні умови формування РК за трьома напрямками.

Концептуально-змістові умови: професійно-педагогічна спрямованість навчання (Л. Аксьонова, Л. Горобець, А. Первушина), забезпечення пріоритету індивідуальності, самоцінності, самобутності студента (Н. Голуб), спрямованість на риторичне самовдосконалення (Н. Голуб, Т. Габдурахімова), формування потреби у вільному володінні мовою (Л. Горобець) тощо.

Методичні умови: поетапна технологія навчання риторики (Л. Анісарова, Л. Горобець, В. Тарасова, Л. Ткаченко); активізація навчальної діяльності студентів (Я. Білоусова, А. Первушина, Л. Ткаченко), застосування інтерактивних методів і форм навчання риторики (Н. Голуб); ігрове та тренінгове навчання риторики (Л. Ткаченко) тощо.

Організаційні умови: застосування кредитно-модульної технології (Голуб), організація самостійної роботи студента з риторики (Н. Голуб, Т. Габдурахімова) інтеграція гуманітарних дисциплін і курсу риторики у формуванні РК (Я. Білоусова) тощо. У формуванні РК студентів технічних ВНЗ Л. Анісарова робить акцент на специфічній технологічності риторики, оскільки опанувати технологічні процеси для майбутніх інженерів, на її думку, — звична справа [1]. Т. Габдурахімова обґрунтовує ефективність самовиховання у формуванні риторичних умінь майбутніх інженерів [2].

У визначенні й обґрунтуванні педагогічних умов формування РК майбутніх викладачів технічних університетів та методики їх реалізації також враховані положення сучасної дидактики (В. Безпалько, І. Бех, М. Кларин, О. Пехота, В. Сластенин та ін.); застосування інформаційно-комунікаційних технологій та дистанційного навчання (С. Полат, С. Сисоєва, А. Хуторської та ін.); інтеграції навчання (І. Козловська, А. Коломієць та ін.); особливості підготовки фахівців у вищій технічній школі (О. Коваленко, В. Петрук, О. Романовський, В. Шубін та ін.), магістерської підготовки (С. Вітвицька, О. Гура, Г. Козлакова та ін.).

Виклад основного матеріалу

У визначенні поняття «педагогічні умови» автор спирається на положення А. Литвина (це «сукупність різнопланових соціально-педагогічних і дидактичних чинників необхідних і достатніх для виникнення й раціонального стійкого функціонування певної педагогічної системи» [3, с. 20]); та Н. Яковлевої (педагогічні умови є саме комплексом, тоді як випадкові, розрізнені умови не здатні розв'язувати педагогічні завдання [4]). Педагогічні умови ефективного формування РК майбутніх викладачів технічних університетів магістрантів і аспірантів є комплексом взаємообумовлених і взаємодоповнюваних заходів, що охоплюють 1) концепцію й зміст; 2) методичне забезпечення та 3) організацію цього процесу. Досвід традиційного викладання риторики, педагогічні спостереження, бесіди, анкетування магістрантів та аспірантів технічного університету дозволили виявити такі проблеми у формуванні їхньої РК: 1) брак мотивації до риторичної педагогічної діяльності; 2) обмежений обсяг годин, що виділяється на дисципліни риторичного та педагогічного спрямування; 3) при цьому 2/3 навчального обсягу складає самостійна робота (в той час як «аудиторність» є іманентною ознакою риторичної діяльності); 4) суттєві проблеми у формуванні особистісно-виконавського компоненту РК. Отже, враховуючи результати аналізу наукових праць, положення сучасної дидактики вищої школи, власний педагогічний досвід викладання риторики, визначений зміст РК майбутніх викладачів технічних університетів [5], припускаємо, що її формування буде відбуватись результативніше за таких педагогічних умов.

1. *Спрямованість процесу формування РК магістрантів та аспірантів на майбутню науково-педагогічну діяльність.* Актуальною вимогою, що висуваються до вищої школи, є посилення й поліпшення професійної спрямованості навчання. До запровадження ступеневої системи вищої освіти в Україні науково-педагогічні кадри традиційно виховувалися в аспірантурі, де процес педагогічної підготовки поступався за важливістю науково-дослідницькій діяльності аспірантів. В результаті непедагогічні ВНЗ отримували науковців, далеких від педагогіки й педагогічної майстерності. Тому вважаємо, що саме в умовах магістерської підготовки може бути подолана ця суперечність. Так, у Положенні про порядок підготовки магістрів у ВНТУ (одному з перших університетів України, де з 1991 року була запроваджена на засадах експерименту рівнева система підготовки студентів) зазначено, що метою підготовки магістрів є, зокрема, забезпечення потреб ВНТУ в науково-педагогічних кадрах. Це нині зафіксовано в законодавчих документах. Отож, саме в магістратурі технічних університетів має бути широка психолого-педагогічна, гуманітарна, в тому числі риторична підготовка.

Висуваючи вказану педагогічну умову, автор керувався положенням, доведеним В. Сластоніним та іншими науковцями про те, що не можна професійно зорієнтувати майбутнього педагога лише на заняттях з педагогічних дисциплін, в той час як інші дисципліни викладають студентам без урахування специфіки їхньої майбутньої професійно-педагогічної діяльності [6, с. 140—141]. Ефективність же риторики у формуванні педагогічної свідомості, цінностей, ідеалів полягає в тому, що саме в процесі їх артикуляції, дискусійного обговорення, захисту (що є сутністю риторичної діяльності) відбувається як емоційне, так і свідоме їх прийняття й перетворення в стійкі переконання. Тобто риторику можна визначити технологією формування гуманістичної педагогічної спрямованості майбутніх викладачів технічних ВНЗ.

2. *Застосування інтерактивної педагогічної технології формування риторичної культури магістрантів (аспірантів) в межах навчального курсу риторики.* Формування риторичної культури майбутніх викладачів технічних університетів є ефективним за наявності спеціального курсу риторики, що передбачає засвоєння риторичної історії й теорії, формування риторичних умінь текстотворення, взаємодії зі слухачами, рефлексії, техніки мовлення тощо; в якому реалізовано інтерактивну технологію навчання, що містить традиційні, активні й інтерактивні методи навчання з відчутним переважанням останніх. Застосування інтерактивних методів навчання риторики обґрунтовуємо їх системним впливом на формування всіх компонентів риторичної культури майбутніх викладачів. Їх використання також затребуване «гнучкою педагогікою» підготовки інженерів (термін В. Шубіна [7]), що актуалізує формування особистісно, професійно, соціально значущих якостей, ціннісно орієнтовного інженерно-гуманітарного мислення студентів, їхню здатність до взаємодії, навчання впродовж життя.

3. *Упровадження дистанційного навчання риторики.* Науково-теоретичне обґрунтування цієї педагогічної умови здійснено у статті [8]. Тут зазначимо лише, що доцільність дистанційного навчання у формуванні РК визначено трьома чинниками: 1) професійною спрямованістю магістрантів (аспірантів), для багатьох з яких комп'ютер та інформаційно-комунікаційні системи є головним інструментом і об'єктом реалізації науково-інженерної діяльності, тому віртуальне навчальне середовище для них є близьким і звичним; 2) обмеженим обсягом аудиторного навчання та значним обсягом самостійної роботи; 3) вимогами гуманізації освіти (магістранти, аспіранти — це вже дипломовані фахівці, чимало з яких працюють паралельно з навчанням; це дорослі люди, багато з яких уже створили сім'ї; це молоді науковці, які активно беруть участь у наукових конференціях — тому дистанційне навчання дозволяє їм не «відставати» за необхідності пропускати аудиторні заняття, це створює комфортні умови навчання).

Результати педагогічної практики свідчать, що ефективність аудиторно-дистанційного навчання є вищою від суто аудиторного навчання; використання дистанційних методів значно збільшує обсяг мисленнєво-мовленнєвої діяльності учасників навчального процесу та її якість (авторську самостійність текстів та відповідальність за них); за умови застосування активних та інтерактивних методів навчання, риторика у дистанційному форматі так само виконує свою гуманістичну місію — формувати здатність особистості існувати в діалозі.

4. *Інтеграція змісту гуманітарних дисциплін і позанавчальних заходів у технічному університеті з метою створення навчального риторичного середовища.* Міжпредметну інтеграцію в сучасній системі освіти визначено принципом виховного та розвивального навчання [9]. В умовах збільшення й пришвидшення сучасного інформаційного потоку вона спрямована на формування цілісної системи знань та вмінь студентів, розвитку латерального, продуктивного мислення, творчих здібностей. Затребуваність інтеграції навчання в досліджуваному процесі пов'язуємо не лише зі зрослими й новими вимогами до якості й характеру освіти, а й масштабністю завдання риторики — навчити ефективної мисленнєво-мовленнєвої діяльності від народження ідеї до її реалізації в тексті та виголошення. Таке завдання потребує підтримки риторики іншими дисциплінами та позанавчальними заходами, що передбачають активне мислемовлення тих, хто навчається.

Методичні рекомендації щодо формування риторичної культури майбутніх викладачів технічних університетів

Методика формування РК майбутніх викладачів технічних університетів спрямована на усвідомлення й подолання загальних проблем педагогічного дискурсу (авторитаризм, педагогічна нечутливість, суб'єкт-об'єктність навчального процесу, брак зворотного зв'язку тощо) та специфічних проблем викладання в технічному університеті: домінування логосу (раціонально-логічна, знанняєва складова педагогічного мовлення), брак етосу (етична, ціннісна складова), пафосу (почуттєва, духовна складова). Відтак, у формуванні РК магістрантів (аспірантів) з необхідністю має простежуватись обґрунтований В. Сухомлинським шлях до гармонії знань і моральності: від культури слова до емоційної культури, від емоційної культури до культури моральних відносин [10, с. 507].

У формуванні РК майбутніх викладачів технічних університетів слід акцентувати її значущість як особистісного й професійного утворення, що пов'язана зі становленням і зміцненням гуманістичної аксіосфери педагога, діалогічного сприйняття педагогічного процесу, усвідомлення перетворювальної місії інженера в сучасному суспільстві та його відповідальності з огляду на технокра-

тичні небезпеки світу. Для цього використовувати на заняттях з риторики відповідний дидактичний матеріал загальнолюдського, педагогічного, інженерно-технічного змісту та педагогічно значущі методи навчання риторики (дискусія, гра, мікрОВикладання тощо).

Оскільки ефективність риторичної педагогічної діяльності залежить від мотивації її здійснювати та гуманістичних цінностей педагога, при цьому рівні їх сформованості у фахівців гуманітарної та технічної сфер різняться, велику увагу слід приділити мотиваційно-ціннісному компоненту РК. У формуванні педагогічної риторичної мотивації (мотиви: комунікативний, гуманістичний, інтелектуальний, досягнення, задоволення) і цінностей (педагогічного спілкування; щирості, толерантності, поваги в діалозі зі студентами; риторичної самоосвіти, самовдосконалення, власного духовного розвитку; гуманістичної цінності технічного прогресу тощо) слід використовувати можливість спеціальної дисципліни риторики й навчального риторичного середовища загалом.

Інтерактивна педагогічна технологія формування РК об'єднує традиційні, активні та інтерактивні методи навчання риторики з відчутною перевагою останніх, у якій реалізуються гуманістичний, аксіологічний, комунікативний, інноваційний методологічні підходи, а також принципи: партнерства суб'єктів педагогічного процесу; мисленнєво-мовленнєвої активності та інтерактивності; єдності риторичної теорії з практикою мовлення; самостійності та вибору індивідуальної освітньої траєкторії; творчої продуктивності; стимулювання науково-дослідницької діяльності; змагальності та емоційного комфорту.

Інтерактивна педагогічна технологія формування РК має охоплювати лекційні й практичні заняття. Лекції з риторики повинні активізувати пізнавальну мовленнєво-мисленнєву діяльність тих, хто навчається, відтак проводити їх слід на засадах проблемності та діалогічного спілкування (лекція-бесіда з постановкою проблемних запитань; з мікрОВикладанням; з випереджальною самостійною роботою тощо).

Архітектоніка практичних занять може бути такою: спочатку застосувати методи навчання, спрямовані на теоретичне опанування матеріалу та формування окремих риторичних умінь (виконання дослідницьких проектів у малих групах співробітництва, вправління, «малі» риторичні ігри, декламаційний практикум); далі — методи на формування комплексу риторичних умінь на розвиток діалогічного (інтерв'ю, дискусія, форум) і монологічного мовлення (виголошення промов). На підсумковому етапі навчання доцільно провести риторичну гру та презентацію риторичних портфоліо.

Риторичні вправи слід систематизувати відповідно до алгоритму риторичної діяльності (інвенція—диспозиція—елокуція). Вправління має сприяти розвитку риторичного мислення, яке визначаємо балансом понятійно-логічного та образно-чуттєвого мислення; високою цілеспрямованістю та вмотивованістю суб'єкта творчого процесу; відкритістю до позитивного сприйняття й оцінки інформації; критичністю, діалогічністю, оригінальністю, асоціативністю, гнучкістю.

Формуванню особистісно-виконавського компоненту РК майбутніх викладачів технічних університетів слід приділити особливу увагу тому, що саме через нього здебільшого реалізується пафос та етос викладацької діяльності (почуття, ставлення, захопленість, відкритість, діалогізм тощо). Тому обов'язковим елементом риторичної підготовки має бути: 1) декламаційний практикум, що передбачає вправління у фонаційному диханні, артикуляційну гімнастику, вправління в скоромовках, виразному читанні художніх і наукових текстів; вправління на розвиток психофізичної свободи; 2) застосування методу мікрОВикладання; 3) виголошення промов; 4) участь у конкурсі педагогічної майстерності.

Підготовка й виголошення промови є ключовим інтегральним активно-інтерактивним методом навчання риторики, що складається з багатьох навчальних процесів і формує весь комплекс риторичних умінь. Викладач має спрямувати свою увагу на те, щоб у процесі текстотворення та виголошення магістранти (аспіранти) засвоїли такі категорії риторичного тексту: інформативність (у ній інтенційність, оцінність), комунікативність, цілісність, патетичність.

Дидактичні ігри на заняттях з риторики слід запроваджувати системно й послідовно. «Мала гра» — це тренінг на розвиток окремих риторичних умінь («Словесний волейбол», «Гра в метафори», «Ланцюг асоціацій», «Тлумачний словник», «Коментатор» тощо). «Велика гра» («Суд присяжних», «Конкурс ораторів», «Ток-шоу») враховує весь комплекс знань і вмінь з дисципліни.

Обов'язковим є використання таких методів навчання риторики, як дискусія та інтерв'ю, які окрім формування риторичних умінь розвивають увагу, спостережливість, творче мислення, «чуття» іншої людини, «чуття» часу тощо). Вони акцентують навчальну діяльність майбутніх викладачів як організаторів групового спілкування; розвивають уміння вести динамічну, цілеспрямовану, продуктивну розмову зі студентами, керувати їхньою активністю.

У застосуванні дистанційного навчання риторики слід зберігати концептуальний, логічний і змістовий зв'язок аудиторного й віртуального навчального простору. Технологія дистанційного навчання риторики передбачає інтенсивну, цілеспрямовану творчу й рефлексивну риторичну діяльність тих, хто навчається, яку вони виконують у зручному місці та в зручний час; активне спілкування, співробітництво, партнерську співпрацю з викладачем та між собою через посередництво сучасних технічних засобів на засадах взаємоповаги й толерантності. Це: самонавчання магістрантів (аспірантів) із забезпеченням їх навчально-методичними матеріалами; колективне активне й інтерактивне навчання-практика (форум, дискусія, дидактична гра «Суд присяжних», конкурс промов, риторичний аналіз тексту). У процесі такого дистанційного спілкування майбутні викладачі мають засвоїти сутність продуктивного кооперативного спілкування на засадах взаємоповаги й взаєморозуміння, що виключає конфронтацію. Дистанційне навчання риторики слід організувати таким чином, щоб активна риторична діяльність магістрантів (аспірантів) була зумовлена не лише вимогами педагога, навчальним процесом, а головне — риторичною взаємодією всіх учасників навчальної Інтернет-логосфери.

Для формування РК майбутніх викладачів технічних університетів недостатньо лише навчальної дисципліни риторики. Слід використати також риторичний потенціал інших гуманітарних дисциплін. Мета формування РК має бути врахована в дисциплінах гуманітарного циклу в технічному університеті. Обов'язкову спрямованість формування РК магістрантів (аспірантів) на майбутню науково-педагогічну діяльність ефективно реалізувати через змістовий та організаційно-методичний зв'язок риторики з психолого-педагогічними дисциплінами, педагогічною практикою, конкурсом педагогічної майстерності; використання педагогічно значущих методів навчання в усіх дисциплінах навчального риторичного середовища (дискусія, гра, мікрорекламання тощо).

Позанавчальну риторичну діяльність студентів (інтелектуальні ігри; конкурси літературних творів, декламації, педагогічної майстерності; психологічні тренінги тощо) доцільно організувати в межах відповідних дисциплін. Це забезпечить сталість навчального риторичного середовища. Зв'язок із навчальними дисциплінами, риторична спрямованість, систематичність і системність запровадження позааудиторної діяльності студентів є запорукою її педагогічної ефективності у формуванні РК майбутніх викладачів технічних університетів.

Висновки

Визначені й обґрунтовані на основі аналізу наукових досліджень та досвіду викладання риторики педагогічні умови є обов'язковими й достатніми для ефективного формування риторичної культури майбутніх викладачів технічних університетів в умовах підготовки магістрів та аспірантів. Перспективу подальших досліджень у цьому напрямку автор вбачає у вивченні й визначенні доцільності використання світового педагогічного досвіду у викладанні риторики; дослідженні проблеми риторизації навчального-виховного процесу в технічному університеті; розв'язанні проблеми глибшої інтеграції навчально-виховного процесу в межах риторичного навчального середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Анисарова, Л. А. Методика обучения основам риторики в техническом вузе : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / Л. А. Анисарова. — Рязань, 1998. — 17 с.
2. Габдурахимова, Т. М. Формирование и развитие риторических умений студентов технических вузов : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика проф. образования» / Т. М. Габдурахимова. — Казань : 2005. — 23 с.
3. Литвин, А. В. Методологічні засади поняття «педагогічні умови» : на допомогу здобувачам наук. ст. / А. В. Литвин ; Львів. наук.-практ. центр ; Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України. — Львів : Сполом, 2014. — 75 с. — ISBN 978-966-665-934-6.
4. Яковлева Н. Теоретико-методологические основы педагогического проектирования / Н. О. Яковлева. — М. : АТиСО, 2002. — 239 с. — ISBN 5-93441-035-0.
5. Залюбівська, О. Б. Риторична культура викладача технічного університету: структурні особливості // Освітологічний дискурс. — 2014. — № 3 (7). — С. 56—67.
6. Слостенин, В. А. Педагогика: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; под ред. В. А. Слостенина. — М. : изд. центр «Академия», 2002. — 576 с. — ISBN 5-7695-0878-7.
7. Шубин В. И. Культура. Техника. Образование [Электронный ресурс] / В. И. Шубин, Ф. Е. Пашков. — Днепропетровск : Полиграфист, 1999. — 201 с. — Режим доступа : <http://n-t.ru/ti/sb/kt.htm>.
8. Залюбівська О. Б. Дистанционные методы формирования риторической культуры будущих преподавателей технических университетов / О. Б. Залюбівська // Дистанционное и виртуальное обучение. — [М. : изд-во СГУ]. — 2015. — № 1. — С. 72—79.
9. Коломієць, А. М. Міжпредметні зв'язки у контексті проблеми інтеграції / А. М. Коломієць, Д. І. Коломієць // Педагогіка і психологія професійної освіти. — 1999. — № 2. — С. 61—66.

10. Сухомлинський, В. О. Народження громадянина / В. О. Сухомлинський // Сухомлинський В. О. Вибрані твори : [в 5 т.] / В. О. Сухомлинський. — Т. 3. — К. : Радянська школа, 1977. — С. 283—568.

Рекомендована кафедрою філософії та гуманітарних наук ВНТУ

Стаття надійшла до редакції 10.10.2016

Залюбівська Оксана Броніславівна — канд. пед. наук, старший викладач кафедри філософії та гуманітарних наук, e-mail: o.zaliubivska@gmail.com .

Вінницький національний технічний університет, Вінниця

О. В. Zaliubivska¹

The Implementation of Pedagogical Conditions of Formation of Rhetorical Culture of Future Teachers of Technical Universities

¹Vinnitsia National Technical University

In the article there have been defined pedagogical conditions of forming the rhetorical culture of future teachers of technical universities: direction of formation process rhetoric culture of undergraduates (postgraduates) for future scientific and pedagogical activities; the use of interactive teaching technology of forming of rhetoric culture of undergraduates (postgraduates) within the course of rhetoric; introduction of distance learning of rhetoric; integration of humanitarian disciplines and extra-curricular activities at technical university in order to create an educational rhetorical environment.

Keywords: pedagogical conditions, formation, rhetorical culture of teacher of technical university, integrating learning, distance learning, educational rhetorical environment, method.

Zaliubivska Oksana B. — Cand. Sc (Pedag.), Senior Lecturer of the Chair of Philosophy and Humanities, e-mail: o.zaliubivska@gmail.com

О. Б. Залюбивская¹

Педагогические условия формирования риторической культуры будущих преподавателей технических университетов и их реализация

¹Винницкий национальный технический университет

Определены и обоснованы педагогические условия формирования риторической культуры будущих преподавателей технических университетов (направленность процесса формирования риторической культуры магистрантов и аспирантов на будущую научно-педагогическую деятельность, применение интерактивной педагогической технологии формирования риторической культуры магистрантов (аспирантов) в рамках учебного курса риторики; внедрение дистанционного обучения риторики; интеграция содержания гуманитарных дисциплин и внеучебных мероприятий в техническом университете с целью создания учебной риторической среды).

Ключевые слова: педагогические условия, формирование, риторическая культура преподавателя технического университета, интеграция обучения, дистанционное обучение, учебная риторическая среда, методика.

Залюбивская Оксана Брониславовна — канд. пед. наук, старший преподаватель кафедры философии и гуманитарных наук, e-mail: o.zaliubivska@gmail.com